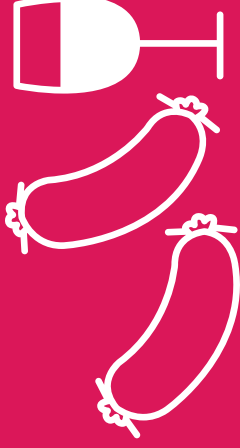

RADIM BRÁZDA

LEKCE Z GASTROSOFIE

JÍST A BÝT

munice

6

JÍST A BÝT

LEKCE Z GASTROSFIE

Radim Brázda

Redakční okruh

Mgr. Tereza Fojtová (Masarykova univerzita)
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D. (Masarykova univerzita)
prof. PhDr. Mgr. Tomáš Janík, Ph.D., M.Ed. (Masarykova univerzita)
Mgr. Hana Laudátová, Ph.D. (Nadace Partnerství)
PhDr. Alena Mizerová (Masarykova univerzita)
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D. (Masarykova univerzita)
doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.
prof. RNDr. Jan Slovák, DrSc. (Masarykova univerzita)
PhDr. Mgr. Andrea Slováková, Ph.D., MBA
Zakládající člen doc. Ing. Ivan M. Havel, CSc., Ph.D. († 2021)

© 2026 Radim Brázda

Ilustrace © 2026 Nikola Kalinová

© 2026 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-280-0861-1

ISBN 978-80-280-0860-4 (brožováno)

ISSN 2788-3957 (elektronická verze)

ISSN 2695-0146 (tištěná verze)

Proč nevypadáme jako potrava?

Co má čpavek společného s jídlem?

Může být jídlo lék?

Co bylo dříve: mdlý rozum, nebo obžerství?

Kudy a jak vstupují do žaludku láska, nenávist a pomsta?

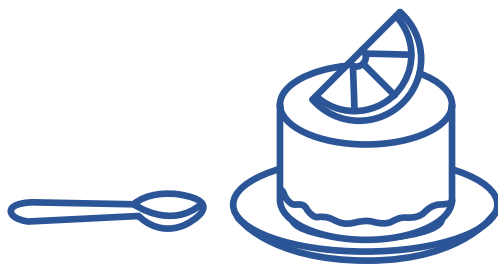
Co věděl Boccaccio o vařeném lidském srdci?

Proč nechal Shakespeare zapéci dvě osoby do těsta?

Jak a proč se nabídnout jako pokrm?

Jaké víno měl rád Kant a proč nerad obědval o samotě?

Proč si Ludwig Feuerbach myslel, že jsme to, co jíme?

Gastrosofie je filozofie lidské existence nahlížená z perspektivy jídla, výživy a požívání. Chápe člověka jako bytost tělesnou, metabolickou, sociální a kulturní, jejíž vztahy ke světu jsou určovány právě prostřednictvím praxe spjaté se zajišťováním výživy. Je komplexní filozofickou antropologií jídla. Na počátku gastrosofie nejsou v údivu otevřená ústa, ale ústa jako brána k utišení hladu, pojící člověka se světem.

Proč by se filozofie měla zabývat jídlem?

CELOŽIVOTNÍ METABOLICKÁ TOVÁRNA

Odborníci dosud popsali přibližně dva miliony druhů organismů, ale skutečný počet je mnohem vyšší. Odhaduje se, že na Zemi existuje kolem 8–9 milionů eukaryotických druhů. Neznámé zůstávají především ty, které žijí v mořích a oceánech, popsány však dosud nejsou ani zdaleka všechny druhy hmyzu nebo hub. Všechny tyto organismy se vyživují specifickým způsobem. Ani člověk nemůže být výjimkou. To vyvolává otázku, jaké vztahy ke světu se utvářejí kvůli nutnosti výživy. Co živočichy nutí, aby potravu vyhledávali a aby si ze světa vybírali a čerpali pouze ty části, které jsou pro ně požitelné? Jak jsou schopni potravu nalézat, rozlišovat a zpracovávat?

*// Základní existenciální situace
je dána tím, že přežití živočichů
závisí na požívání. //*

Většina z nich usiluje o to, aby si jídlo zajistili, a současně se pokouší vyhnout tomu, aby se stali potravou pro druhé.

Díky tomuto úsilí se objevilo nesčíslné množství

variací na formy života. Snahu o zajištění jídla chápeme jako naplňování potřeby získat materiál, který po transformaci použije příslušný organismus k sebeformování a sebeudržování v chodu. Organismus je výkonný stroj, v němž neustále probíhají metabolické procesy, které získaný materiál organizují. O úspěchu těchto procesů rozhoduje množství použitelného a jedlého materiálu, který se nachází v okolním prostředí. Jídlo odebíráme z okolního světa, a proto zřetelně závisíme na tom, zda jsou v něm jedlé části přítomny. Veškeré jiné aktivity jedlíků jsou závislé na výživě.

Filozof Emanuel Lévinas vyjádřil údiv nad naší schopností jíst a pít. Schopnost utišit hlad považoval za zázrak podobný překročení Rudého moře suchou nohou Izraelitů. Lévinasův údiv mohl být vyvolán tím, že sice pojídáme jedlé součásti světa (proteiny, tuky, minerály, karbohydráty, nukleové kyseliny a další dobroty), ale přitom jako potrava nevypadáme – i když se jí můžeme pro jiné druhy snadno stát. Stavíme sami sebe výživou, tím, že potravu přeměňujeme. Proto se filozofové ptají, jaký je vztah mezi tím, co jíme, a tím, kým jsme. V tomto smyslu jsme založeni na přijímání částí jiného. A to zdaleka nemusí mít pouze materiální povahu, jako má jídlo. Duchovní strava, kterou přijímáme, vede analogicky ke stejným otázkám.

Jídlo se díky své každodennosti, nepostradatelnosti a zdánlivé všednosti snadno považuje za záležitost, která není hodna být v centru pozornosti filozofické reflexe. Jenže zaživačím traktem člověka projde ročně přibližně jedna tuna potravin

